

LBRIS

We know
books

Herbert George Wells

MAȘINA TIMPULUI

REGIS

Cuprins

I. Introducere	3
II. Mașina.....	9
III. Exploratorul Timpului se întoarce.....	14
IV. Călătorind în timp.....	21
V. În Era de Aur	28
VI. Amurgul omenirii.....	33
VII. O lovitură neașteptată.....	41
VIII. Explicație.....	48
IX. Morlocii	63
X. Când a venit noaptea.....	69
XI. Palatul de porțelan verde.....	78
XII. În beznă.....	86
XIII. Capcana Sfinxului Alb.....	94
XIV. O viziune și mai îndepărtată	98
XV. Întoarcerea Exploratorului Timpului	104
XVI. După poveste	106
Epilog	110

I. INTRODUCERE

Exploratorul Timpului (deoarece astfel ni se pare potrivit să-l numim) expunea în fața noastră o teorie destul de nebuloasă. Ochii lui cenușii clipeau strălucitori, iar obrazul, de obicei palid, îi era acum aprins și însuflețit. Focul ardea viu, iar lumina domoală a lămpilor incandescente, de forma unor crini de argint, urmărea micile bule de aer ce licăreau și umblau de colo-colo prin paharele noastre. Scaunele, meșterite chiar de gazda noastră, mai mult ne îmbrățișau și ne mângâiau, decât ne acceptau docile, și domnea acea atmosferă de voluptate de după cină, când gândul plutește în voie, eliberat dintre hotarele preciziei. Și în timp ce noi ședeam, leneși, admirând seriozitatea cu care dezbătea acest nou paradox (cum îl consideram noi) și fecundele lui posibilități, Exploratorul Timpului – subliniind cu arătătorul întins punctele esențiale – ne-a pus problema astfel:

— Trebuie să mă urmăriți cu atenție. Voi fi obligat să combat una sau două idei, care sunt aproape universale acceptate. Geometria, de exemplu, pe care ați învățat-o la școală, se bazează pe o concepție greșită.

— Oare nu e cam mult pentru început? zise Filby, un om cu părul roșcat, căruia îi plăceau argumentele.

— Nu am intenția să vă cer acceptarea vreunei idei fără o bază rațională. Imediat veți fi de acord și dumneavoastră cu atât cât îmi este necesar. Știți desigur

În românește de Mihai DRAGOMIR și C. VONGHIZAS

Reactualizare lingvistică: Andrei Sorin Dragoș

EDITURA REGIS

www.regiseditura.ro

editura.regis@yahoo.com

Tel: 0724.84.83.89 / 021.222.26.16

LRPIS | We know
how

că o linie geometrică, o linie de grosime zero, nu are o existență reală. Este ceea ce ați învățat, nu-i așa? La fel și planul geometric. Lucrurile acestea sunt simple abstracțiuni.

— Este adevărat, zise Psihologul.

— Tot astfel, având numai lungime, lățime și înălțime, un cub nu poate să aibă o existență reală.

— Aici am o obiecție, zise Filby. Un corp solid poate să existe în mod cert. Toate obiectele reale...

— Așa crede majoritatea oamenilor. Dar așteptați o clipă. Poate să existe un cub în mod *instantaneu*?

— Nu înțeleg, zise Filby.

— Este cu puțință ca un cub, care nu are nici un fel de durată în timp, să aibă o existență reală?

Filby căzu pe gânduri.

— E limpede, continuă Exploratorul Timpului, orice corp real trebuie să se întindă în patru direcții: trebuie să aibă Lungime, Lățime, Înălțime și – Durată. Dar, dintr-o infirmitate naturală a organismului nostru, pe care am să v-o explic îndată, suntem înclinați să nu ținem seamă de acest fapt. Există, în realitate, patru dimensiuni: trei pe care le numim cele trei planuri ale Spațiului, și o a patra – Timpul. Există, totuși, și tendința de a se stabili o distincție artificială între primele trei dimensiuni și ultima, deoarece, din întâmplare, conștiința noastră se mișcă cu intermitență de-a lungul ultimei dimensiuni într-o singură direcție, de la începutul până la sfârșitul vieții.

— Asta, zise un bărbat foarte tânăr, făcând eforturi desperade să-și reaprindă țigara deasupra lămpii, asta... foarte clar într-adevăr.

— Ei bine, este evident că peste faptul acesta se trece întotdeauna cu vederea, continuă Exploratorul Timpului, ușor înveselit. Într-adevăr, aceasta este ceea

ce se înțelege prin a Patra Dimensiune, cu toate că unii dintre cei care vorbesc despre ea nu-și dau seama că, de fapt, aceasta vor și ei să înțeleagă. Este un alt mod de a privi Timpul. *Nu există nici o deosebire între Timp și oricare dintre celelalte trei dimensiuni ale Spațiului, decât doar că de-a lungul Timpului se mișcă mereu conștiința noastră.* Unii smintiți abordează într-un mod cu totul eronat această idee. Ați auzit cu toții ce spun ei cu privire la această a Patra Dimensiune?

— Eu n-am auzit, zise Primarul din Provincie.

— Pur și simplu că Spațiul, așa cum îl consideră matematicienii, ar avea trei dimensiuni, care pot fi denumite Lungime, Lățime și Înălțime și poate fi definit întotdeauna prin referire la trei planuri, fiecare în unghi drept față de celelalte. Dar unii filozofi se întreabă de ce numai *trei* dimensiuni – de ce să nu poată exista și o altă direcție în unghi drept față de celelalte trei? Și au încercat chiar să construiască o geometrie tetradimensională. Profesorul Simon Newcomb a expus acest punct de vedere, cam cu o lună în urmă, la Societatea Matematică din New York. Știți că, pe o suprafață plană, care are doar două dimensiuni, putem reprezenta figura unui corp tridimensional, și, pornind de aici, ei socotesc că printr-o imagine a unui obiect cu trei dimensiuni ar putea reprezenta și una cu patru – dacă ar putea stăpâni perspectiva obiectului. Înțelegeți?

— Cred că da, murmură Primarul din Provincie; și, încrețindu-și sprâncenele, se cufundă într-o stare de introspecție, mișcându-și buzele ca unul care repetă niște formule mistice. Da, acum cred că înțeleg, zise el după o pauză, luminându-se pentru câteva clipe la față.

— Ei bine, trebuie să vă spun că de o bucată de vreme mă preocupă această geometrie cu patru dimensiuni. Unele dintre rezultatele obținute sunt curioase. De

exemplu, iată portretele aceluiși om la opt ani, la cincisprezece, la șaptesprezece, la douăzeci și trei, și așa mai departe. Toate acestea sunt, în mod evident, niște secțiuni, ca să mă exprim astfel, adică reprezentări tridimensionale ale ființei tetradimensionale, care este ceva fix și inalterabil.

...Oamenii de știință, continuă Exploratorul Timpului, după o pauză necesară pentru asimilarea deplină a celor afirmate, știu foarte bine că Timpul nu este decât un fel de Spațiu. Iată o diagramă științifică simplă, o înregistrare a mersului vremii. Linia aceasta, pe care o urmăresc cu degetul, arată mișcarea barometrului. Ieri se ridicase, aseară a scăzut, azi dimineată a crescut din nou, ridicându-se ușor până la acest punct. Este sigur că mercurul nu a trasat această linie în nici una din dimensiunile general recunoscute ale Spațiului. Și, totuși, cu siguranță că a trasat o astfel de linie, și trebuie să tragem, deci, concluzia că ea a fost trasată de-a lungul dimensiunii Timp.

— Dar, zise Medicul, privind țintă la jăratecul din cămin, dacă Timpul este într-adevăr numai o a patra dimensiune a Spațiului, de ce este atunci și de ce a fost întotdeauna considerat ca fiind ceva diferit? Și de ce nu ne putem mișca în Timp, așa cum ne mișcăm în celelalte dimensiuni ale Spațiului?

Exploratorul Timpului zâmbi!

— Ești oare dumneata atât de sigur că ne putem mișca liber în Spațiu? Putem merge destul de ușor înapoi și înainte, la dreapta și la stânga și oamenii au făcut asta dintotdeauna. Admit că ne mișcăm liber pe două dimensiuni. Dar în ceea ce privește mișcarea în sus și în jos? Aici suntem împiedicați de gravitație.

— Nu-i chiar așa, zise Medicul. Există baloane.

— Dar înainte de a exista baloane, omul nu avea, în

afară de săriturile bruște și de neregularitățile terenului, nici o posibilitate de mișcare verticală.

— Totuși, oamenii puteau să se miște puțin în sus și în jos, zise Medicul.

— Mai ușor, mult mai ușor în jos decât în sus.

— Dar în Timp nu te poți mișca deloc, nu te poți îndepărta de clipa prezentă.

— Scumpul meu domn, tocmai aici te înșeli. Tocmai aici se înșală toată lumea. Noi ne îndepărtăm fără încetare de clipa prezentă. Existența noastră mintală, care, nefiind materială, nu are dimensiuni, se mișcă de-a lungul dimensiunii Timp cu o viteză uniformă, din leagăn și până la mormânt. Ca și cum am călători în jos, dacă ne-am începe viața la cincizeci de mii deasupra suprafeței pământului.

— Dar asta este și marea greutate, întrerupse Psihologul. Poți să te miști în toate direcțiile Spațiului, dar nu poți să te miști în Timp.

— Aici este și sâmburele mării mele descoperiri. Te înșeli, spunând că nu ne putem mișca în Timp. De pildă, când îmi amintesc cu multă precizie de un anume incident, mă înapoiez la clipa când s-a produs: devin, după cum se spune, absent. Fac, pentru o clipă, un salt în trecut. Desigur că nu avem posibilitatea să ne oprim în trecut mai mult timp, după cum un sălbatic sau un animal nu poate să se mențină la șase picioare deasupra pământului. Dar omul civilizată este mai avansat decât sălbaticul în această privință. El se poate ridica, împotriva gravitației, într-un balon, și de ce n-ar putea să spere că, în cele din urmă, va putea să oprească în loc sau să accelereze goana sa de-a lungul dimensiunii Timp, sau chiar să se întoarcă și să călătorească înapoi?

— Oh, asta, începu Filby, e cu totul...

— De ce nu? zise Exploratorul Timpului.

— E împotriva rațiunii, zise Filby.

— Care rațiune? zise Exploratorul Timpului.

— Poți să-mi demonstrezi cu fel de fel de argu-mente că negrul este alb, zise Filby, dar nu mă vei convinge niciodată.

— Se prea poate, zise Exploratorul Timpului. Dar cred că acum ați început să înțelegeți obiectul cercetărilor mele în geometria tetradimensională. E multă vreme de când aveam doar o idee vagă despre o mașină...

— Pentru a călători în Timp! exclamă Bărbatul Foarte Tânăr.

— Care ar călători indiferent în orice direcție a Spațiului și a Timpului, după dorința celui care o conduce.

Filby se mulțumi să rădă.

— Am și verificat-o experimental, zise Exploratorul Timpului!

— Ar fi nespuse de folositoare pentru un istoric, sugeră Psihologul. Poți călători în trecut pentru a verifica, de exemplu, versiunea adevărată a bătăliei de la Hastings¹!

— Nu crezi că ai atrage atenția? zise Medicul. Strămoșii noștri nu prea tolerau anacronismele.

— Ai putea să înveți limba greacă chiar din gura lui Homer sau Platon, reflectă Bărbatul Foarte Tânăr.

— În care caz vei fi trântit la examen. Savanții germani au perfecționat atât de mult limba greacă!

— Și apoi, mai este și viitorul, zise Bărbatul Foarte Tânăr. Gândiți-vă! Poți să-ți plasezi toți banii la o bancă, să-i lași să acumuleze dobânzi, și să alergi către viitor.

— Pentru ca să descoperi o societate, zisei eu, clădită pe o bază strict comunistă.

¹ Hastings: localitate în Anglia, unde a avut loc, în 1066, o bătălie între trupele lui Wilhelm Cuceritorul și ale lui Harold. Părerile istoricilor asupra desfășurării bătăliei sunt împărțite. (n. t.)

— Alcătuită din tot felul de teorii fanteziste! adăugă Psihologul.

— Da, așa mi s-a părut și mie, așa că n-am vorbit niciodată despre mașină până la...

— Verificarea experimentală! strigai eu. Ai de gând să verifici *asta*?

— Experiența! strigă Filby, care începuse să se plictisească.

— În orice caz, hai să-ți vedem experiența, zise Psihologul, deși ne dăm seama că totul nu e decât o farsă.

Exploratorul Timpului privi în jur, la noi, zâmbind. Apoi, continuând să zâmbească și înfundându-și mâinile în buzunarele pantalonilor, ieși încet din odaie și îi auzirăm papucii târșâind prin lungul coridor care ducea la laboratorul său.

Psihologul privi spre noi.

— Mă întreb ce-o mai fi născocit?

— Vreo scamatorie sau cam așa ceva, zise Medicul, iar Filby încercă să ne povestească despre un prestidigitator pe care îl văzuse la Burslem, dar, înainte de a-și termina introducerea, Exploratorul Timpului se înapoie, așa că anecdota lui Filby rămase în aer.

II. MAȘINA

Obiectul pe care Exploratorul Timpului îl ținea în mână era un mecanism strălucitor, metalic, de o construcție foarte delicată, cu puțin mai mare decât un ceas obișnuit. Unele resorturi erau de fildeș, altele dintr-o substanță cristalină și transparentă. Din acest moment trebuie să mă exprim foarte clar, căci tot ceea ce urmează – în afară, doar, de cazul când acceptăm explicațiile lui – este un fenomen absolut inexplicabil. Luă una din măsuțele octogonale care erau împrăștiate prin toată odaia și o așeză lângă foc, cu două picioare

pe covorașul din fața căminului; pe această masă puse mecanismul. Apoi își trase un scaun și se așază. Singurul obiect care se mai afla pe masă era o mică lampă cu abajur, a cărei lumină vie cădea din plin pe mecanism. Împrejur, mai erau vreo duzină de lumânări, două pe policioara căminului în sfeșnice de bronz și alte câteva în candelabre, așa încât odaia era strălucitor iluminată. Eu mă instalasem într-un fotoliu scund, foarte aproape de foc, și îl trăsesem cât mai în față, în așa fel încât să fiu aproape, între Exploratorul Timpului și cămin. Filby ședea în spatele lui, privindu-i peste umăr. Medicul și Primarul din Provincie îl priveau în profil dinspre dreapta. Psihologul din stânga. Bărbatul Foarte Tânăr stătea în picioare în spatele Psihologului. Toți eram cu atenția încordată. Mi-e imposibil să cred că, în asemenea condiții, ar fi fost cu puțință să ni se prezinte vreo scamatorie, oricât de subtil ar fi fost concepută și oricât de îndemânic ar fi fost executată.

Exploratorul Timpului privi mai întâi spre noi, apoi spre mecanism.

— Ei bine, zise Psihologul.

— Această jucărie, zise Exploratorul Timpului, rezemându-și coatele pe masă și împreunându-și palmele deasupra aparatului, este numai un simplu model. Este proiectul meu pentru o mașină de călătorie în Timp. Observați că se prezintă destul de ciudat, iar bara aceasta are un aspect aparte, sclipitor, ca și cum ar fi oarecum ireală. Arată cu degetul bara. Iată, aici este o mică manetă albă, aici este încă una.

Medicul se ridică de pe scaun și cercetă obiectul.

— E frumos construit, spuse el.

— Mi-a luat doi ani ca să-l confecționez, replică Exploratorul Timpului. Apoi, după ce toți imitară pe Medic, ne spuse: Aș vrea să înțelegeți limpede că această

manetă, atunci când este apăsată, trimite mașina să lunece în viitor, iar cealaltă o poate mișca în sens invers. Șeaua aceasta este scaunul pe care va sta Exploratorul Timpului. Acum voi apăsa pârghia și mașina va porni. Se va șterge din fața voastră, va trece în viitor și va dispărea. Priviți bine la ea. Priviți de asemenea și la masă, și asigurați-vă că nu este la mijloc nici o scamatorie. Nu vreau să prăpădesc acest model și apoi să mi se spună că sunt un șarlatan.

Se făcu o pauză cam de un minut. Psihologul fu gata să-mi spună ceva, dar se răzgândi. Apoi Exploratorul Timpului întinse degetul spre manetă.

— Nu, zise el deodată. Dă-mi mâna dumitale.

Și, întorcându-se către Psiholog, îi apucă mâna și îi spuse să întindă degetul arătător. Așa că însuși Psihologul fu cel care trimise modelul Mașinii Timpului în călătoria ei fără sfârșit. Am văzut cu toții cum a apăsat pe manetă. Sunt absolut sigur că n-a fost posibilă nici o scamatorie. S-a iscat ca o suflare de vânt și lumina lămpii a pâlpâit. Una dintre lumânările de pe policioară se stinse și mica mașină se răsuci brusc, deveni nedeslușită, se văzu ca o fantomă, timp de o secundă poate, ca un vârtej de fildeș și de alamă vag lucitoare; și, apoi dusă a fost – dispăru! În afară de lampă, pe masă nu se mai vedea nimic.

Am rămas cu toți tăcuți timp de un minut. Apoi Filby spuse:

— Să fiu al naibii!...

Psihologul își reveni din stupoare și se uită brusc sub masă. Văzându-l, Exploratorul Timpului izbucni în râs.

— Ei? zise el către Psiholog. Apoi, ridicându-se, se îndreptă către cutia cu tutun de pe policioară și, întorcându-ne spatele, începu să-și umple pipa.

Ne-am uitat uimiți unii la alții.

— Ascultă, zise Medicul, vorbești într-adevăr serios?